



זוהר חלק א דף קסו/א

רבי שמעון פתח ואמר, (משלי יב ט) טוב נקלה ועבד לו, ממתכבד וחסר לחם, האי קרא על יצר הרע אתמר, בגין דאיהו מקטרגא תדיר לגבי בני נשא, ויצר הרע איהו ארים לביה ורעותיה דבר נש בגאותא, ואזיל אבתריה מסלסל שעריה וברישיה, עד דאיהו אתגאי עליה ומשיך ליה לגיהנם, אבל טוב נקלה ההוא דלא אזיל אבתריה דיצר הרע, ולא אתגאי כלל, ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קב"ה, וכדין ההוא יצר הרע מתהפך לעבד לו, דלא יכיל לשלטא עלוי, וההוא בר נש שליט עלוי, כמה דאת אמר (בראשית ד ז) ואתה תמשל בו. ממתכבד, כמה דאמרן דאיהו אוקיר גרמיה מסלסל בשעריה אתגאי ברוחיה, ואיהו חסר לחם, חסר מהימנותא, כמה דאת אמר (ויקרא כא כב) לחם אלהי' וגו', (שם ו) לחם אלהיהם הם מקריבים וגו'. דבר אחר, טוב נקלה (ועבד לו) דא יעקב, דמאיך רוחיה לגביה דעשו, בגין דלבתר ליהוי עבד לו וישלוט עלוי, ויתקיים ביה (בראשית כז כט) יעבודך עמים וישתחוו לך לאומים וגו', ועדיין לא הוה זמניה כלל, אלא בגין דסליק ליה יעקב לבתר יומיא, ועל דא הוה מיד נקלה, ולבתר ההוא דאיהו מתכבד יהא עבד לו, ההוא דאיהו חסר לחם, יהא עבדא לההוא דיהבו ליה רוב דגן ותירוש. תא חזי, על דא בגין דידע יעקב דאצטריך ליה השתא אתהפך ליה נקלה, ויותר חכמה ועקימו עבד בדא, מכל מה דעבד לגביה דעשו, דאילו הוה ידע עשו חכמה דא, יקטיל ליה לגרמיה ולא ייתי לדא, אבל כלא עבד בחכמתא, ועליה אמרה חנה (ש"א ב י) יהו"ה יחתו מריבו וגו', ויתן עז למלכו וגו'.

זוהר חלק א דף קסז/ב

מה כתיב ויירא יעקב מאד ויצר לו. רבי יהודה פתח ואמר, (משלי כח יד) **אשרי אדם** מפחד תמיד, ומקשה לבו יפול ברעה ... יעקב אילנא דחיי הוה, אמאי דחיל, דהא לא יכיל לשלטא עלוי, ועוד דהא כתיב והנה אנכי עמך וגו', אמאי הוה דחיל, ותו דהא כתיב ויפגעו בו מלאכי אלהי"ם, אי משריין קדישין הוו עמיה, אמאי הוה דחיל, אלא כלא יאות הוה, ויעקב לא הוה בעי למסמך על ניסא דקב"ה, בגין דחשיב דלאו איהו כדאי דקב"ה יעביד ליה ניסא, מאי טעמא, בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות, ולא אשתדל באורייתא, ונטל תרי אחיות, ואף על גב דכלא אתמר, ועם כל דא בעי ליה לבר נש למדחל תדיר, **ולצלאה קמי קב"ה בצלותא, דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד (ולמדחל תדיר קמי קב"ה) והא אוקמוה.** תא חזי צלותא דאבהן קיימו עלמא, וכל בני עלמא עלייהו קיימי וסמכין לעלם, ולעלמי עלמין לא אתנשי זכותא דאבהן, בגין דזכותא דאבהן איהו קיומא דעילא ותתא, וקיומא דיעקב איהו קיומא שלים יתיר מכלהו, ובגין כך בשעתא דעאקו לבנוי דיעקב, קב"ה אחמי קמיה דיוקנא דיעקב וחייס על עלמא, כמה דאת אמר (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב, יעקב' ב בוא"ו, אמאי בוא"ו, בגין דאיהו דיוקנא דיעקב ממש, תא חזי כל מאן דחמי ליה ליעקב, כמאן דאסתכל באספקלריאה דנהרא, והא אתמר דשופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה, אמר רבי ייסא, אנא שמענא דכל מאן דאסתכל בחלמיה וחמא ליה ליעקב

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק לה פסוק י

(י) שמך יעקב. אני מקיים לך עתה זה השם שתהיה קיים: כי אם ישראל יהיה שמך. שתשתרר על כל יושבי כנען: ויקרא את שמו ישראל. ברך אותו שיתחיל קצת ענין שם ישראל מעכשיו שיוכל נגד המתקוממים עליו:





ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה, מיד פתח יעקב לאתהפכא ליה לעבדא, בגין דלא יסתכל עשו באינן ברכאן דברכיה אבוי, דהא יעקב סליק לון לבתר כדקא אמרן. אמר רבי יהודה, מאי חמא יעקב דשדר ליה לעשו ואמר עם לבן גרתי, וכי מה עביד בשליחותיה דעשו (דאמר) מלה דא, אלא לבן הארמי קליה אזיל בעלמא דלא הוה בר נש דישתזיב מניה, דהוא הוה חרש בחרשין ורב בקוסמין, ואבוי דבעור הוה ובעור אבוי דבלעם, דכתיב (יהושע יג כב) בלעם בן בעור הקוסם, ולבן חכם בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו, ועם כל דא לא יכיל ביעקב, ובעא לאובדא ליעקב בכמה זיינן, ה"ד (דברים כו ה) ארמי אובד אבי. אמר רבי אבא, כולי עלמא הוו ידעי, דלבן הוה רב חכימין וחרשין וקוסמין, ומאן דבעי לאובדא בחרשוי לא אשתזיב מניה, וכל מה דידע בלעם מניה הוה, וכתיב ביה בבלעם (במדבר כב ו) כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר, וכולי עלמא הוו מסתפי מלבן ומחרשוי, ומלה קדמא דשדר יעקב לעשו אמר עם לבן גרתי, ואי תימא דזעיר הוה ירח או שתא, לאו הכי אלא ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה, ואי תימא דלא סליק בידי כלום, ויהי לי שור וחמור, אינן תרין גזרי דינן, דכד מתחברן תרווייהו כחדא, לא מתחברן אלא לאבאשא עלמא, ובגין כך כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. צאן ועבד ושפחה, אלין אינן כתרי תתאי דקטל קב"ה במצרים, (שמות יב כט) בכור בהמה, (שם) בכור השבי, (שם יא ה) בכור השפחה, ה"ד צאן ועבד ושפחה, מיד מסתפי הוה עשו ונפק לקדמותיה, ודחילו הוה ליה מיעקב, כמה דהוה ליה ליעקב מעשו. לבר נש דהוה אזיל בארחא, עד דהוה אזיל שמע על חד לסטים דהוה כמן בארחא, פגע ביה בר נש אחרא, א"ל ממאן אנת, א"ל מפלוני לגיון אנא, א"ל סטי לך מגבאי, דכל מאן דקריב בהדאי חד חויא אנא מייתי וקטיל ליה, אזל ההוא בר נש לההוא לגיון, א"ל חד בר נש אתי, וכל מאן די קריב בהדיה נשכיה חד חויא דהוה מיית ומיית, שמע ההוא לגיון ודחיל, אמר יאות דאזיל לקבליה ואתפייס בהדיה, עד דחמא ליה ההוא בר נש אמר ווי דהשתא יקטליניה ההוא לגיון, שארי סגיד וכרע לקבליה, אמר ההוא לגיון אלמלא הוה ליה בידיה חויא לקטלא, לא סגיד כולי האי לקבלי, שארי לגיונא לאתגאה, אמר הואיל וכל כך כרע לקבלי לא אקטליניה. כך אמר יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה, ואנא מייתי חויא לקטלא בני נשא, שמע עשו אמר ווי מאן יקום קמיה, דהשתא יקטליניה יעקב בפומיה, שארי נפיק לקדמותיה לאתפייסא עמיה, כיון דחמא ליה, מה כתיב: ויירא יעקב מאד ויצר לו, כיון דקריב בהדיה שארי כרע וסגיד לקבליה, הדא הוא דכתיב וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו, אמר עשו אלמלא כל כך הוה עמיה, לא סגיד לקבלי, שארי לאתגאה. תא חזי מה כתיב בבלעם (במדבר כב כ) ויבא אלהי"ם אל בלעם לילה, בלבן כתיב (בראשית לא כד) ויבא אלהי"ם אל לבן הארמי בחלום הלילה, ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב וגו', פן תדבר, פן תעשה ליעקב רעה מבעי ליה, אלא לבן לא רדף אבתריה דיעקב בחילא דגוברין לאגחא ביה קרבא, דהא חילא דיעקב ובנוי רב מניה, אלא למקטליה בפומיא ולשיצאה כלא

ספר בני יששכר - מאמרי חדשי כסלו טבת - מאמר י

וכנ"ל, ומזה תתבונן ג"כ מנין המנחה ששלח יעקב לעשו תק"ף בהמות (מנין שע"ר הנשלח לעזאזל ביום הכפורים) קודם שנאבק עמו המלאך והקב"ה קרא ליעקב א"ל, הבן מאוד הדברים ותן תודה לא"ל המגלה תעלומות:





כלל ראשי הבהמות 550 לפיכך קדמה מלכות אדום למלכות ישראל 550 שנה

מהר"ם:

אני הבטיחך שלא לירא מעשו הרשע ולא משום אדם... ולא סמכת על דברי ולא בטחת בי
שאשמורך מעשו עד ששלחת לו דורונות ומנחה תק"נ בהמות! חייך שבניך יצטרכו לפורען לי
והם תק"ן בהמות המוטלים על הצבור בכל השנה לבד מן התמידים שבכל יום ולבד מקרבנות
שמיני עצרת שהן דורון ומנחה

רש"י על בראשית פרק לג פסוק ט

(ט) יהי לך אשר לך - כאן הודה לו על הברכות

רש"י על בראשית פרק לה פסוק ט

(ט) עוד - פעם שני במקום הזה אחד בלכתו ואחד בשובו:

רש"י על בראשית פרק מו פסוק י

(י) בן הכנענית - בן דינה שנבעלה לכנעני כשהרגו את שכס לא היתה דינה רוצה לצאת עד
שנשבע לה שמעון שישאנה

רש"י על בראשית פרק לג פסוק כ

(כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל - לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל אלא על שם שהיה הקדוש ברוך
הוא עמו והצילו קרא שם המזבח על שם הנס להיות שבחו של מקום נזכר בקריאת השם כלומר
מי שהוא אל הוא הקב"ה הוא לאלהים לי ששמי ישראל וכן מצינו במשה (שמות יז) ויקרא שמו
ה' נסי לא שהמזבח קרוי ה' אלא על שם הנס קרא שם המזבח להזכיר שבחו של הקב"ה ה' הוא
נסי ורבותינו דרשו שהקב"ה קראו ליעקב אל (מגילה יח) ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע
מתחלקים לכמה טעמים ואני ליישב פשוטו של מקרא באתי:

רש"י שמואל ב פרק ז פסוק ד

(ד) ויהי בלילה ההוא - אמר רבי חנינא בר פפא: אמר לו הקב"ה לנתן, האדם הזה שאני משלחך
אצלו, מהיר הוא, שמא ישכור פועלים ונמצאתי מפסידו, מהר ואמור לו, לא אתה תבנה הבית.
רבי סימון אומר: האדם הזה שאני משלחך אצלו, נדרן הוא, כענין שנאמר (תהלים קלב ב ג):
אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב אם אבא באהל ביתי, שמא יאמר איני אוכל ואיני שותה עד
שאעשה כך, ונמצאתי מפסידו (ילקוט שמעוני רמז קמג):

בעל הטורים על בראשית פרק כח פסוק כ

(כ) וידר - ג' במסורת. וידר יעקב. וידר ישראל (במדבר כא, ב). וידר יפתח (שופטים יא, ל).
לומר שהצדיקים היו נודרים והראשון שנדר היה יעקב. וזהו אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב
(תהלים קלב, ב) למה אמר אביר יעקב, לפי שהוא פתח בנדר תחילה

רד"ק על דברי הימים א פרק כט פסוק י

יעקב פתח בנדר תחלה לפיכך כל מי שהוא נודר לא יהא תולה את הנדר אלא בו, א"ר אבהו
כתיב אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב לאביר אברהם לאביר יצחק לא נאמר אלא לאביר יעקב
תלה את הנודר מי שפתח בו בתחלה, רב הונא בשם רבי אידי אמר כתיב וישמחו העם על





התגדבם וכו' ויברך דוד את ה' וכו' ברוך אתה ה' אלהי ישראל אבינו אלהי אברהם אלהי יצחק לא נאמר אלא אלהי ישראל תלה הנדר במי שפתח בו תחלה:

מסכת מגילה דף יח/א

ואמר רבי אחא אמר רבי אלעזר מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו ליעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל

רמב"ן על בראשית פרק לג פסוק כ

ועל דרך האמת הוא כמדרש רבותינו שדרשו רבותינו במסכת מגילה (יח -) מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל, שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל ויש בענין הזה סוד גדול הזכירוהו עוד בבראשית רבה (עט ח) בלשון אחר, אמר לו, אתה אלוה בעליונים ואני אלוה בתחתונים ירמוזו למה שהם אומרים תמיד שאיקונין של יעקב חקוקה בכסא הכבוד והכונה שהשכינה שורה בארץ ישראל והמשיכיל יבין:

רבנו בחיי על בראשית פרק לה פסוק כא

(כא) ויט אהלו מהלאה למגדל עדר. בקרוב למגדל עדר, כמו גש הלאה (בראשית יט, ט), החצים ממך והלאה (שמואל א כ, כב), וכן בכאן נטה אהלו מנגד למגדל עדר, ושם באותו המקום נשלמו השבטים כי בנימין שנולד שם הוא היה תשלום השבטים, ועל זה אמר הכתוב (מיכה ד, ח) ואתה מגדל עדר עופל בת ציון:

רבנו בחיי על בראשית פרק לו פסוק לט

והאומה הזאת סתם הכתוב ענינה ולא פירש לנו את שמה, וכן מצינו שהנביאים יזכירו גודל ממשלתה תמיד אבל לא יזכירוה בשמה. וכן מצינו בדניאל (ז, ד--ו) שהמשיל המלכויות האחד באריה והשני בדוב והשלישי בנמר, ולא הזכיר שמה של חיה רביעית רק שהזכיר בה דחילה ואימתני ותקיפא יתירה ושנין די פרזל לה רברבן אכלה ומדקה ושאר אברגלה רפסה (שם, ז). וכן ישעיה ע"ה הזכיר משא בבל (ישעיה יג, א), משא מצרים (שם יט, א), משא מואב (שם טו, א), וכשבא להזכיר זאת אמר משא דומה אלי קורא משעיר שמר מה מלילה וגו' (שם כא, יא). ובמקום אחר הזכירו פריץ חיות הוא שאמר (שם לה, ט) לא יהיה שם אריה ופריץ חיות כל יעלנה לא תמצא שם והלכו גאולים. וכן מצינו ירמיה הנביא שהזכיר המלכויות כולן חוץ המלכות הרביעית הזאת, הוא שאמר (ירמיה ה, ו) על כן הכם אריה מיער זאב ערבות ישדדם נמר שוקד על עריהם כל היוצא מהנה יטרף: ולא תמצא בכל התורה כולה שיזכיר החיה הזאת בשמה כי אם משה רבינו ע"ה ואסף המשורר שהזכירה יותר מפורש שפירש שם האומה ושם עירה שהיא רומי, הוא שאמר (תהלים פ, יד) יכרסמנה חזיר מיער, ותמצא העי"ן תלויה וישאר לך רמי. ומפני זה כשהזכיר כאן האלוף העשירי אלוף מגדיאל, שהוא רומי על רומי כפי מדרש חז"ל, הוסיף ביאור ואמר אלוף עירם, שאותיותיו מיער, כלומר אלוף מגדיאל זהו חזיר מיער. ואותיותיו מעיר על שם הכתוב (במדבר כד, יט) והאביד שריד מעיר, שהוא עיר

רבנו בחיי על בראשית פרק לו פסוק לט

ועל דרך הקבלה, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. ירמוז על העולמות שברא הקב"ה במדת הדין קודם שברא העולם הזה, וקודם שיתגלה מלכותו בעולם הזה, זהו לפני מלך מלך





לבני ישראל, ומכאן שהיה בונה עולמות ומחריבן עד שברא את אלו ושיתף בהם מדת הרחמים, ולא אוכל לפרש כי הדברים עמוקים נשגבים ונעלמים עומדים ברומו של עולם. ומדרך הקבלה הנאמנה אתה צריך לדעת כי אין הפרש בין פסוק היחוד והוא פסוק שמע לפסוק ותמנע, ואין הפרש בין פרשת ואלה המלכים ופסוק ושם אשתו מהיטבאל לפסוק ויסע מלאך האלהים ועשרת הדברות, כי הכל ענין אחד וקישור אחד:

רמב"ן על בראשית פרק לה פסוק טז

זה כתבתי תחילה, ועכשיו שזכיתי ובאתי אני לירושלם, שבח לאל הטוב והמטיב, ראיתי בעיני שאין מן קבורת רחל לבית לחם אפילו מיל והנה הוכחש הפירוש הזה, וגם דברי מנחם אבל הוא שם מדת הארץ כדברי רש"י, ואין בו תאר רק הסכמה כרוב השמות, והכ"ף לשמוש שלא נמדד בכוון ואם יהיה השם הזה מתואר, יתכן שיהיה ברת כמו בת, מלשון מה ברי ומה בר בטני (משלי לא ב), והוא שם למדה הקטנה שימדדו הולכי ארחות, כמו למיל היום, ויאמר לה "בת ארץ", כי המדה כמו בת לפרסה, או למדה אחרת ידועה בימים ההם: וכן ראיתי שאין קבורה ברמה ולא קרוב לה, אבל הרמה אשר לבנימן רחוק ממנה כארבע פרסאות, והרמה אשר בהר אפרים (ש"א א א) רחוק ממנה יותר משני ימים על כן אני אומר שהכתוב שאומר קול ברמה נשמע (ירמיה לא יד), מליצה כדרך משל, לאמר כי היתה רחל צועקת בקול גדול ומספד מר עד שנשמע הקול למרחוק ברמה שהיא בראש ההר לבנה בנימן, כי איננו שם, והיא חרבה מהם לא נאמר בכתוב "ברמה רחל מבכה על בניה", אבל אמר כי שם נשמע הקול:

ונראה בעיני כי קברה יעקב בדרך ולא הכניסה לעיר בית לחם יהודה הקרובה שם, לפי שצפה ברוח הקודש שבית לחם אפרתה יהיה ליהודה ולא רצה לקברה רק בגבול בנה בנימן, והדרך אשר המצבה בה קרובה לבית אל בגבול בנימין וכך אמרו בספרי (זאת הברכה לג יא) בחלקו של בנימין מתה, כדאיתא בפרשת וזאת הברכה וראיתי ליונתן בן עוזיאל שהוא מרגיש בזה, ואמר קל ברום עלמא אשתמע, ותרגם כל הכתוב על כנסת ישראל:

מדרש רבה בראשית פרשה פא פסקה א

(א) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה וגו' (משלי כ) מוקש אדם ילע קודש ואחר נדרים לבקר תבא מארה לאדם שהוא אוכל קדשים בלועו תני ר' חייא תבוא מארה לאדם שהוא נהנה מן ההקדש ואין הקדש אלא ישראל שנאמר (ירמיה ב) קודש ישראל לה' וגו' ואחר נדרים לבקר א"ר ינאי איחר אדם את נדרו נתבקרה פנקסו

רש"י על בראשית פרק לג פסוק טז

(טז) וישב ביום ההוא עשו לדרכו - (ב"ר) עשו לבדו וד' מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אחד אחד והיכן פרע להם הקב"ה בימי דוד שנאמר (ש"א ל) כי אם ד' מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים

מדרש רבה בראשית פרשה פ פסקה יב

(יב) ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אותי רבנן אמרי צלולה היתה החבית ועכרתם אותה מסורת היא בידי הכנענים שהן עתידין ליפול בידי אלא שאמר הקדוש ברוך הוא עד אשר תפרה בששים רבוא אמר רבי יהודה בר סימון עכורה היתה החבית וצללנו אותה ויאמרו הכזונה אמרו מה הם נוהגים בנו כבני אדם של הפקר מי גרם ותצא דינה: (נתנו עיניהם בממונם של ישראל: מקניהם וקנינים הלא לנו הם -ספר מעין גנים)





רמז הכא דזמינן בנוי דיעקב לקרבא שני שעירים, חד ליהו"ה וחד לעזאזל ביזמא דכפורי, ובגין כך קריבת שני גדיי עזים, חד בגין דרגא דלעילא, וחד בגין לכפייא דרגיה דעשו דלא ישלוט עליה דיעקב, ועל דא שני גדיי עזים, ומתרוייהו טעים יצחק ואכיל. ויבא לו יין וישת, ויבא לו יין רמז רמזי מאתר רחיק קריב ליה, מההוא אתר דעשו, רבי אלעזר אמר, רמז מההוא יין דכל חידו אשתכח ביה, בגין לחדתא ליה ליצחק, דבעי חדוה, כדקא בעיין חדוה לחדתא סטרא (דליואי) דיליה, ועל דא ויבא לו יין וישת:

ספר משלי פרק כה

(כו) מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע:

(כז) אכל דבש הרבות לא טוב וחקר כבודם כבוד:

מלבי"ם על משלי פרק כה פסוק כז - חלק באור הענין

(כז) אכל דבש הרבות לא טוב וחקר כבודם כבוד - משיב לזה שכמו שלא טוב להרבות באכילת דבש, כן (הרבות) חקר כבודם (לא) כבוד - מי שמרבה לחקור על כבוד הצדיקים, לא ישיג את הכבוד, כי זה מה שיקרה שהצדיק מט לפני רשע, הוא מסודות ההשגחה שכבוד אלהים הסתר דבר, כמו שאין להרבות באכילת דבש, שמזיק, כי הגם שתראה כבוד הצדיקים מחולל ביד הרשע כבוד הזה שבעוה"ז אינו הכבוד האמתי, ועקר הכבוד הוא בעולם הנצחי ששם הכבוד האמתי כמ"ש בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני כמ"ש פ"ש, ובאשר הכבוד הרוחני הנצחי הוא מן סתרי האלהים, כי השכל לא ישיג בעודו כלוא בחומר כבוד נפש רוחנית מופשטה מן החומר, אין להרבות לחקור בזה רק צדיק באמונתו יחיה ולא יסתפק באמונתו:

רבנו בחיי על בראשית פרק לב פסוק ד

הקדמה לפרשת וישלח: מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע, אכול דבש הרבות לא

טוב וחקר כבודם כבוד (משלי כה, כז):

שלמה המלך ע"ה הודיענו בכאן מעלת הצדיק, כי הצדיק כשהוא נמסר ונופל ביד הרשע והוא מתמוטט לפניו אותה התמוטטות היא לשעה, אינה לעולם ועתיד להנצל מיד, כמו שכתוב (שם כד, טז) כי שבע יפול צדיק וקם, וסופו שיחזור למעלתו ולכבודו. ולמה הוא דומה למעין, שדולחין ורומסין ברגל וחוזר עכור לשעה, שאותו עכירות אינו לעולם ואין לו קיימא כי עתיד הוא שיחזור לצלילותו, כן הצדיק לא יוכל הרשע להשפיל כבודו ולא להפיל אור פני מעלתו שלא ישאר בצדקתו כשהיה, כשם שהמעין לא יוכל איש לעכור מימיו שלא יחזרו אחר כך לצלילותו וזכותו כשהיו, ומה שדימהו לשני דברים למעין ולמקור, ידוע כי הנגר מושך מן המעין והמעין מן המקור, וכשם שהנהר מקבל מן המעין כך המקור מקבל מן המקור, ומפני זה נקרא מעין מלשון עין, וכתוב (בראשית טז, ז) עין המים, שהרי העין מקבל מן הדמעה הנמשכים מהמוח, ולכך המתמיד בדמעות מיבש את מוחו, אבל המקור אינו מקבל מאחר כי מימיו מעצמו המה יוצאים וממקומו מתרבים ונובעים ואינו פוסק לעולם, ומפני זה נקרא הקב"ה מקור לפי שכוחו אינו פוסק לעולם ולעולמי עד, והוא שכתוב (ירמיה יז, ג) מקור מים חיים את ה', וכתוב (תהלים לו, י) כי עמך מקור חיים. ועל כן המשיל שלמה ע"ה הצדיק המתמוטט לפני רשע למעין ומקור, שאין רפוש המעין ולא השחתת המקור לעולם, כי מי יוכל להשחית מקור נובע שאינו פוסק.... ובמדרש (תנחומא וישלח ג) מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע, זה יעקב שקרא לעשו אדוני כמה פעמים עד כאן. ואף על פי שלבסוף ניצול מידו וחזר לצלילותו כמעין הזה, מכל





מקום מצינו שהתמוטט ונכנע לפניו הרבה שהוצרך לשלוח לו מנחה ושלח לו המלאכים, הוא שכתוב:

תוספות חולין דף ו/א

בראש הר גריזים - במדרש יש היא עבודת כוכבים שהטמין יעקב תחת האלה בהר בשכם (בראשית לה):

ילקוט שמעוני בראשית - פרק לב - רמז קלא

ויחץ את העם אשר אתו זיינם מבפנים והלבישן בגדים מבחוץ והתקין עצמו לשלשה דברים. לדורון ותעבור המנחה על פניו. למלחמה אם יבוא עשו אל המחנה. לתפלה ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם.

ילקוט שמעוני בראשית - פרק לב - רמז קלב -

ויותר יעקב לבדו אין כאל ישורון רוכב שמים בעזרך אין כאל ומי כאל ישורון הנאים והמשובחים שבכם את מוצא כל מה שעתיד הקב"ה לעשות לעתיד לבוא הקדים הקב"ה לעשות על ידי צדיקים בעולם הזה הקב"ה מחיה מתים ואלהיה מחיה מתים הקב"ה עוצר גשמים ואלהיה עוצר גשמים הקב"ה מברך את המועט ואלהיה מברך את המועט הקב"ה מחיה מתים ואלהיה מחיה מתים הקב"ה פוקד עקרות ואלהיה פוקד עקרות הקב"ה מברך את המועט ואלהיה מברך את המועט הקב"ה ממתיק את המר ואלהיה ממתיק את המר הקב"ה ממתיק את המר במר.

פרקי דרבי אליעזר - פרק לו

מתפלל לפני ה' ואמ' רבון כל העולמים לא כך אמרת לי שוב אל ארץ אבותיך ואל ארץ מולדתך ואהיה עמך והלא עשו הרשע בא להרגני ואינו מתיירא ממך ואני מתיירא ממנו מכאן אמ' אל תתיירא מפני איש שוטר ומושל אלא מפני איש שאין בו יראת שמים ועמד לו על הדרך כדוב שכול להמית אם על הבנים מה עשה ה' שלח לו מלאך להושיעו להצילו מיד עשו ונראה לו כאיש שנ' ויאבק איש עמו עד עלות השחר וכיון שעלה עמוד השחר אמ' לו המלאך שלחני שהגיע עת עמידתי לשרת לומר לפני ה' שירה ולא רצה לשולחו מה עשה המלאך התחיל לשזור מן הארץ וכששמעו העליונים את קול המלאך שהוא משורר ומזמר מן הארץ אמרו בשביל כבוד הצדיק אנו שומעין המלאך ועליו הכתוב אומר מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ועוד אמ' לו שלחני אמ' לו איני משלחך עד שתברכני הדא הוא דכתיב ויברך אותו שם ועוד אמ' לו איני משלחך עד שתאמר לי מה שמך וקרא את שמו ישראל כשמו שנקרא שמו ישראל רצה להתגבר עם המלאך והפילו לארץ מה עשה המלאך אחז בגיד הנשה ועשה כחלב המת לפיכך אסור לבני ישראל לאכול גיד הנשה שעל כף הירך שנ' על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה רצה לעבור יעקב את מעבר יבק ולהתעכב שם אמ' לו המלאך לא כך אמרת לי וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך מה עשה יעקב לקח את מקנה קניינו שהביא מפדן ארם מחמשה אלפים וחמש מאות ועוד אמ' המלאך ליעקב יעקב לא נתת מעשר מכל והלא יש לך בנים ולא עשרת אותם לי מה עשה יעקב הפריש ארבעה בכורות לארבעה אמהות ונשתתירו שמנה בנים התחיל משמעון וגמר בבנימין שבמעי אמו ועוד התחיל משמעון ועלה לוי מעשר קדש לה' שנ' העשירי יהיה קדש לה' ר' ישמעאל אומ' כל הבכורות כשהן שמירת העין חייבין להתעשר מעשר ולא עשר יעקב אלא למפרע התחיל מבנימין שבמעי אמו ועלה לוי קדש לה' ירד מיכאל המלאך ונטל לוי והעלה לפני ה' ואמ' לפניו רבון כל העולמים זה הוא גורלך וחלקך





ממעשר ופשט הב"ה יד ימינו ואמ' שיהיו לוי ובניו משרתים לפניו בארץ כמלאכי השרת בשמים אמ' מיכאל לפני הב"ה רבון כל העולמים המשרתים למלך אינו נותן להם טרף מזונם לפיכך נתן להם לבני לוי כל קדש שעלה לשמו שנ' אשי ה' ונחלתו יאכלון כשעבר לבא בארץ כנען בא עליו עשו מהר שעיר בזעף אף זומם להרגו שנ' זומם רשע לצדיק אמ' עשו איני הורג את יעקב בחצים ובקשת אלא בפי אני הורגו ומוצץ את דמו שנ' וירץ עשו לקראתו וישקהו אל תהי קורא וישקהו אלא וינשכהו ונעשה צוארו עמוד כמגדל השן צוארד וקהו שיניו של אותו רשע וכיון שראה שלא עלתה בידו תאותו התחיל כועס וחורק בשיניו שנ' רשע יראה וכעס שיניו יחרוק ונמס ולקח יעקב את כל מעשר קניינו שהביא מפדן ארם ושלח ביד עבדיו ונתן לעשו אמ' להם אמרו לו כה אמר עבדך יעקב אמ' הב"ה יעקב עשית הקדש חול אמ' לפניו רבון כל העולמים אני מחניף לרשע בשביל שלא יהרגני מכאן אמרו מחניפין את הרשעים משו"ם בעולם הזה מפני דרכי שלום אמ' לו הב"ה לא דיך שעשית את עצמך הקדש חול אלא שאמרתי ורב יעקב צעיר ואתה אמרת עבדך יעקב חייך כדברך יהיה מושל עליך לעה"ב לפיכך אמ' לו יעקב יעבר נא אדוני לפני עבדו מכאן אתה למד שאין בני עשו מהר שעיר שנ' וירד מיעקב ואומ' ולא יהיה שריד לבית עשו:

רמב"ם יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק יד

(ד) ואומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא צפונה להם שאינן יכולין לקבל רוב טובה בעולם הזה כאומות שמא ירום לבם ויתעו ויפסידו שכר העולם הבא כענין שנאמר וישמן ישורון ויבעט:

בראשית פרק לו

(א) ואלה תלדות עשו הוא אדום:

(ב) עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי:

(ג) ואת בשמת בת ישמעאל אחות נביות:

(ד) ותלד עדה לעשו את אליפז ובשמת ילדה את רעואל:

(ה) ואהליבמה ילדה את יעיש \יעוש\ ואת יעלם ואת קרח אלה בני עשו אשר ילדו לו בארץ כנען:

(ו) ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו:

בראשית פרק לו

(ז) כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם:

(ח) וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום:

בראשית פרק לו

(יז) ואלה בני רעואל בן עשו אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה אלוף מזה אלה אלופי רעואל בארץ אדום אלה בני בשמת אשת עשו:

(יח) ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלופי אהליבמה בת ענה אשת עשו:

(יט) אלה בני עשו ואלה אלופיהם הוא אדום:





ספר בראשית פרק כה

(כו) ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם:

ספר בראשית פרק לב

(יב) הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבוא והכני אם על בנים:

ספר בראשית פרק כז

(מב) ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדל ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך:

ספר בראשית פרק כז

(ו) ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר:

ספר בראשית פרק לב

(ז) וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו:

ספר בראשית פרק לה

(א) ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך בברוך מפני עשו אחיך:

ספר בראשית פרק לה

(ז) ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני אחיו:

ספר הושע פרק יב

(ד) בבטן עקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים:
(ה) וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו:

ספר עובדיה פרק א

(י) מחמס אחיך יעקב תכסך בושה ונכרת לעולם:

ספר בראשית פרק לו

(ו) ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו:

הטור הארוך על בראשית פרק כה פסוק כג

שני גוים בבטן. הודיע אותה שלא תפחד, כי בשביל שהיא מעוברת תאומים הוא הריצוץ, כי כן דרך הנשים המעוברות תאומים. א"נ הודיע שלא היה זה אלא לסימן, שעשו מריבה בתחלת יצירתם, לרמז מה שיהיה בסוף, ומעתה לא יעשו זה עוד ויפסק צערה (רמב"ן):
ורב יעבד צעיר. נדרש להכי ולהכי, כפשטיה, שרב יעבוד הצעיר, וכן נמי רב יעבדנו הצעיר (ב"ר סג, ז) וזהו שדרשו (פסחים מב, ב) אמלאה החרבה (יחזקאל כו, ב) שלא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים. וי"מ (פי' הריב"א בשם ר"ת) "ורב" לשון רבוי, כמו רב מהיות קולות אלהים (שמות ט, כח), פירוש, הרבה יעבוד צעיר:





(לא) ואלה המלכים וגו' - שמנה היו וכנגדן העמיד יעקב וביטל מלכות עשו בימיהם ואלו הן שאול ואיש בשת דוד ושלמה רחבעם אביה אסא יהושפט. ובימי יורם בנו כתיב (מ"ב ח) בימי פשע אדום מתחת יד יהודה וימליכו עליהם מלך ובימי שאול כתיב אין מלך באדום נצב מלך:

מלבי"ם דברי הימים א פרק א פסוק מג - חלק באור הענין

(מג) ואלה המלכים - בתורה לא כתיב וימת הדר רק וימלך תחתיו הדר וכו' ואלה שמות אלופי עשו, שהיה באדום מלך שבחרו תמיד מארץ אחרת ולא היה בהם מלך מעמם ולא מלך בן מלך, גם היו ביניהם תמיד י"א אלופים מבני עשו שהנהיגו את המדינה עם המלך אשר בראשם, ובעת שכתב משה את התורה היה המלך האחרון הדר עודהו בחיים, וגם הי"א אלופים הנקובים בשמותם היו אז כמ"ש אז נבהלו אלופי אדום, ומרע"ה נבא שעת ימלך מלך לבני ישראל תופסק המלוכה מאדום, כי כשזה קם זה נופל כמ"ש ולאום מלאום יאמץ, וע"כ אמר שמלכים אלה יתקיימו לפני מלך מלך לבני ישראל ואחר יחדלו, ועזרא ספר לנו שאחר שמת הדר המלך האחרון שהיה בימי משה שאז כבשו ישראל את הארץ וישראל עושה חיל ויהושע היה המלך עליהם, לא קבלו אדום עוד מלך עליהם רק האלופים הנהיגו את המדינה, שעז"א ויהיו אלופי אדום, ר"ל הם נשארו לבדם בהנהגת המדינה, ולא מלך מלך עליהם, כל זמן שהיה לישראל מלך, כמ"ש (ש"ב ח' י"ד) (מלכים א' מ"ב כ"ג) עד ימי יורם (שם ב' ח' כ'):

בעה"ט

ויושעו ארצה ז' פעמים. על שם כי שבע יפול צדיק וקם ולהעביר ז' תועבות מלבו :

רש"י על בראשית פרק לב פסוק כט

(כט) לא יעקב - לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה כי אם בשררה וגלוי פנים וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף שמך ושם הוא מברכך ואני שם אהיה ואודה לך עליהן וזהו שכתוב (הושע יב) וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו בכה המלאך ויתחנן לו ומה נתחנן לו בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו המתן לי עד שידבר עמנו שם ולא רצה יעקב ועל כרחו הודה לו עליהן וזהו ויברך אותו שם שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה:

ספר בראשית פרק לה

(ט) וירא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אתו:
(י) ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל:
(יא) ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציד יצאו:
(יב) ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ:
(יג) ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו:
(יד) ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן:
(טו) ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית אל:
(טז) ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה:
(יז) ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך בן:
(יח) ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין:





רש"י על בראשית פרק לה פסוק י

(י) לא יקרא שמך עוד יעקב - לשון אדם הבא במארב ועקבה אלא לשון שר ונגיד:

רשב"ם על בראשית פרק לב פסוק ז

(ז) באנו אל אחיך אל עשו - ומצאת חן בעיניו כאשר אמרת וגם הנה הוא מתוך ששמח בביאתך ובאהבתו אותך הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו לכבודך. זהו עיקר פשוטו. וכן גם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבך:

רש"י על בראשית פרק לב פסוק ט

(ט) המחנה האחת והכהו - מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה. (תהלים כז) אם תחנה עלי מחנה הרי לשון נקבה (לקמן לג) המחנה הזה לשון זכר. וכן יש שאר דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה (לעיל יט) השמש יצא על הארץ (תהלים יט) מקצה השמים מוצאו הרי לשון זכר (מ"ב ג) השמש זרחה על המים הרי לשון נקבה. וכן רוח (איוב א) והנה רוח גדולה באה הרי לשון נקבה ויגע בארבע פנות הבית הרי לשון זכר (מ"א יט) ורוח גדולה וחזק מפרק הרים הרי לשון זכר ולשון נקבה. וכן אש (במדבר טז) ואש יצאה מאת ה' לשון נקבה (תהלים קד) אש לזהט לשון זכר:

והיה המחנה הנשאר לפליטה - על כרחו כי אלחם עמו התקין עצמו לשלשה דברים לדורון לתפלה ולמלחמה. לדורון. ותעבור המנחה על פניו. לתפלה אלהי אבי אברהם. למלחמה והיה המחנה הנשאר לפליטה:

פרק לו (א) ואלה תלדות עשו הוא אדום:

(ב) עשו לקח את נשיו מבנות כנען... אלה בני עשו אשר ילדו לו בארץ כנען:
(ו) ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו:
(ז) כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם:
(ח) וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום:

רש"י על בראשית פרק לו פסוק ז (ז) (ב"ר) מפני יעקב אחיו מפני שטר חוב של גזירת כי גר יהיה זרעך המוטל על זרעו של יצחק אמר אלך לי מכאן אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר ומפני הבושה שמכר בכורתו:

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק לה פסוק יא

(יא) אני אל שדי. בשמי אני נשבע כענין ואמרתי חי אנכי לעולם ובוזה בלבד מצאנו שבועת האל ית' ליעקב: פרה ורבה. ולא תדאג שיכלה זרעך גם כשיהי' הזרע בלתי הגון לפיכך לא תחדל מלפרות ולרבות על הפך עצת רבי ישמעאל וזה כי בהיותי אל שדי בלתי צריך לנושא מוכן אעשה מה שאמרתי עכ"פ גם בלתי נושא מוכן: ומלכים מחלצים יצאו. אנשים הגונים למלכות: ספורנו בראשית לה פסוק י

שמך יעקב: אני מקים לך עתה זה השם שתהיה קים אתה לבדך בעקב ובסוף כליון כל שאר האמות כאמרו כי אעשה כלה בכלל הגוים ואתך לא אעשה כלה (ירמיהו מו, כח). לא יקרא שמך עוד יעקב: וכאשר יתקיים ענין שם יעקב שתשאר בסוף אתה לבדך כאמרו הן עם לבדד ישכן אז לא יהיה ענין עוד לשם יעקב.





כי אם ישראל יהי שמך: שתשתרר על כל פליטי האמות כאמרו וקרקר כל בני שת ויקרא את שמו ישראל: בך אותו שיתחיל קצת ענין שם ישראל מעכשו שיוכל נגד המתקוממים עליו גם בארץ לא לו כאמרם זכרונם לברכה כל מקום שהלכו נעשו שרים לאדוניהם (סנהדרין קד, א).

רש"י על בראשית פרק לה פסוק א

(א) קום עלה - (תנחומא) לפי שאחרת בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך

מדרש רבה בראשית פרשה פ פסקה ד

(ד) ר' יהודה בר סימון פתח (משלי כז) אל תתהלל ביום מחר ואת אמרת (בראשית ל) וענתה בי צדקתי ביום מחר מחר בתך יוצאת ומתענה הה"ד ותצא דינה וגו' ר' חנינא בשם ר' אבא הכהן בר' אליעזר פתח (איוב ו) למס מרעהו חסד מנעת חסד מן אחוץ היא נסבת לאיוב שאינו לא גר ולא מהול לא בקשת להשיאה למהול הרי היא נישאת לערל לא בקשת להשיאה דרך היתר הרי נישאת דרך איסור ותצא דינה וגו':

חזקוני על בראשית פרק לו פסוק ו

(ו) וילך אל ארץ - הלך וכבש ארץ שעיר מן החורים, פרש"י אמר אלך לי מכאן וא"ת הרי בתחלת הפרשה כתוב ארצה שעיר שדה אדום אלמא שאפילו קודם ביאת יעקב היתה דירת עשו בארץ שעיר אלא י"ל בתחלה היה דר כאן וכאן ומשבא יעקב הלך לו מכל וכל מארץ כנען לארץ שעיר.

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ח/ב

להו מרגלית לאבן טובה אבן טובה (ואינך) [ואינך] איזו מהן יעשה בסיס לחבירו אבן טובה לאינך אינך וספר תורה איזו מהן יעשה בסיס לחבירו אינך לספר תורה שלחו להו [אם כן] אגן ספר תורה גבן וישראל בהדן כפו להו עשרין ושית שנין קמו להו בהימנותיהו בהדי ישראל מכאן ואילך אישתעבדו בהו מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקרא דרוש נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ולבסוף דרוש יעבר נא אדני לפני עבדו עשרין ושית שנין דקמו בהימנותיהו בהדי ישראל מנא לן דאמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל בר יוסי שלחו

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ב/ב

אמר להם הקדוש ברוך הוא במאי עסקתם אומרים לפניו רבונו של עולם הרבה שווקים תקנינו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב הרבינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה אמר להם הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם תקנתם שווקים להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמכם כסף וזהב שלי הוא שנאמר לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות כלום יש בכם מגיד זאת [שנאמר מי בכם יגיד זאת] ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה אשר שם משה מיד יצאו בפחי נפש יצאת מלכות רומי ונכנסה מלכות פרס אחריה

מסכת חולין דף צא/א

וטעמא מאי אמר רבא אמר קרא הירך המיומנת שבירך ורבנן ההוא דפשיט איסוריה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ורבי יהושע בן לוי אמר אמר קרא בהאבוק עמו כאדם שחובק את חבירו וידו מגעת לכף ימינו של חבירו רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד כוכבים נדמה לו דאמר מר ישראל





שנטפל לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא
בר עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר המהלך לימין רבו הרי זה בור

תנחומא הקדום וישלח, טז

שאמר יעקב קטנתי מכל החסדים אמר רבי אחא אמר הקדוש ברוך הוא בצדקתך עשיתי לך כל
הללו שאתה אומר קטנתי אלא הרי היא בתך יוצאה ותעמד לך זכותך ותצא דינה וגו

רש"י על בראשית פרק לו פסוק לא

(לא) ואלה המלכים וגו' - שמנה היו וכנגדן העמיד יעקב וביטל מלכות עשו בימיהם ואלו הן
שאל ואיש בשת דוד ושלמה רחבעם אביה אסא יהושפט. ובימי יורם בנו כתיב (מ"ב ח) בימי
פשע אדום מתחת יד יהודה ומליכו עליהם מלך ובימי שאול כתיב אין מלך באדום נצב מלך

ספר בראשית פרק לו

(ו) ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת
כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו:
(ז) כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם:

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק לה פסוק יא

(יא) אני אל שדי. בשמי אני נשבע כענין ואמרתי חי אנכי לעולם ובה בלבד מצאנו שבועת האל
ית' ליעקב: פרה ורבה. ולא תדאג שיכלה זרעך גם כשיהי' הזרע בלתי הגון לפיכך לא תחדל
מלפרות ולרבות על הפך עצת רבי ישמעאל וזה כי בהיותי אל שדי בלתי צריך לנושא מוכן
אעשה מה שאמרתי עכ"פ גם בלתי נושא מוכן: ומלכים מחלצים יצאו. אנשים הגונים למלכות:

מדרש רבה בראשית פרשה פב פסקה ד

(ד) ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה רבי יודן בשם ר' יצחק אמר הייתי אומר ראובן כבר
הוא מבחוש שמעון כבר הוא מבחוש ובנימין כבר יצא מחלציו ועדיין הוא במעי אמו חזרתי
ואמרתי גוי זה בנימין וקהל גוים זה מנשה ואפרים דכתיב (בראשית מח) וזרעו יהיה מלא הגוים
ר' ברכיה ור' חלבו ור' שמואל בר נחמן ומלכים מחלצים יצאו זה ירבעם ויהוא רבנן אמרי אפשר
אבגר אדם צדיק והוא חולק על מלכות בית דוד אלא מדרש דריש והמליך את איש בושתי הה"ד
(שם לד) ומלכים מחלצים יצאו זה שאול ואיש בושתי ומה ראו לקרב ולרחק בפלגש בגבעה אלא
מקרא קראו ורחקו אותו מקרא קראו וקרבו אותם מיד מקרא קראו ורחקו אפרים ומנשה
כראובן ושמעון יהיו לי מקרא קראו וקרבו גוי וקהל גוים יהיה ממך:

שמואל פרשה ב

(במדבר כא) וידר ישראל נדר. וידרו ישראל אינו אומר, אלא, וידר ישראל, ישראל סבא.
ארבעה נודרים נדרו. שנים נדרו והפסידו. שנים נדרו ונשכרו. יעקב ויפתח, והפסידו. ישראל
וחנה נדרו, ונשכרו

מסכת נדרים דף ח/א

מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע
ועומד מהר סיני הוא אלא הא קא משמע לן דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה ואמר רב גידל אמר
רב האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל והלא מושבע
ועומד הוא ואין שבועה חלה על שבועה מאי קא משמע לן דאפילו זרוזי בעלמא היינו דרב גידל





קמייא הא קא משמע לן כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית משום הכי חייל שבועה עליה אמר רב גידל אמר רב האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד

מסכת תמורה דף ג/ב

המקלל את חבירו בשם: מנלן א"ר אלעזר א"ר אושעיא אמר קרא אם לא תשמר וכתוב והפלא ה' את מכותך הפלאה זו איני יודע מהו כשהוא אומר והפילו השופט והכהו לפניו הוי אומר הפלאה זו מלקות אימר אפילו שבועת אמת בהדיא כתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם אימר הני מילי לפייס את חבירו אבל מילקא לילקי לא מצית אמרת דהכתיב ובשמו תשבע ההוא מיבעי ליה לכדרב דאמר רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את המצות שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך

מהר"ם שיף על גיטין דף מו/ב

גמ' פשיטא מהו דתימא כו'. דאין סברא לקנוס אותו משום פריצות וקלקול ליכא שנדרו תלה באם לא יגרשנה ותיכף כשיגרשה נתקיים הנדר ומה קלקול ישנו תו הלא יכול לקחתה אחר הגירושין ועוד כיון דתלוי בדידיה ליכא קלקול וק"ל: גמ' והמקיימו כו'. ובשבועה אמרינן אי אתשיל אשבועתא בעובדא דריב"ל משמע דקיום טוב משאלה ואפ"ל דהמקיימו כאילו כו' משום שמא בפעם אחר יסמוך ג"כ על כך ויעבור מתוך כך אשבועתו אבל כשאדם יצא ידי עולמו וקיים כל שבועותיו ולא שאל עליהן זה ודאי טוב יותר דחזינן זריזותיה שלא עבר מאומה וק"ל. גם יש לחלק בין נדר לשבועה ודו"ק. יש לכון נדר לאביר יעקב כו' ר"ל אף דהוי כבונה במה אכן זה הנדר היה עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב [דלא היה אז איסור במות] וק"ל:

(1) תוי"ט על מסכת נדרים פרק א משנה א

כנדר כשרים - כתב הר"ב שהכשרים יראים שלא לעבור בבל תאחר. פירש שהנדר הוא הרי עלי כדמסיק הר"ב וכיון שכן אפילו כשהוא בפתח העזרה אין נודרין דהא איכא חששא שמא תמות והוא חייב באחריות ואתי לידי תקלה בבל תאחר. תוספות בד"ה כהלל הזקן. ומ"ש הר"ב ונזהרין שלא להוציא שבועה מפייהם והא דכתיב (תהלים קיט) נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך ההוא לזרוזי נפשיה בעלמא שכבר הם מחוייבים לקיים את המצוה וכדי לזרוז עצמו לקיים המצוה או שלא לעבור על לא תעשה שרי ליה למנדר ועל זה שנו נדרים סייג לפרישות. בפסקי הרא"ש וכ"כ הרמב"ם בסוף הלכות נדרים. ועיין מ"ש במ"ג פרק דלקמן:

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ח/ב

להו מרגלית לאבן טובה אבן טובה (ואינד) [ואינד] איזו מהן יעשה בסיס לחבירו אבן טובה לאינד אינד וספר תורה איזו מהן יעשה בסיס לחבירו אינד לספר תורה שלחו להו [אם כן] אנן ספר תורה גבן וישראל בהדן כפו להו עשרין ושית שנין קמו להו בהימנותיהו בהדי ישראל מכאן ואילך אישתעבדו בהו מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקרא דרוש נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ולבסוף דרוש יעבר נא אדני לפני עבדו עשרין ושית שנין דקמו בהימנותיהו בהדי ישראל מנא לן דאמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל בר יוסי שלחו





ורבי יהושע בן לוי אמר אמר קרא בהאבקו עמו כאדם שחובק את חברו וידו מגעת לכף ימינו של חברו רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד כוכבים נדמה לו דאמר מר ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר בת"ח נדמה לו דאמר מר המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן מאחוריה אתא ונשייה

יהושע פרק כד

- (א) וַיֹּאסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל שְׁבִיטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכֵמָה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְרָאשֵׁי וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרָיו וַיִּתְּיָצְבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים:
- (ב) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תָּרַח אָבִי אַבְרָהָם וְאַבְי נַחוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:
- (ג) וַאֲקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֶבֶר הַנָּהָר וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַרְבָּה אֶת זֶרְעוֹ וְאֶתָּן לוֹ אֶת יִצְחָק:
- (ד) וְאֶתָּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו וְאֶתָּן לְעֵשָׂו אֶת הָר שְׁעִיר לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם...

....(כב) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל הָעָם עַדִּים אַתֶּם בְּכֶם כִּי אַתֶּם בְּחֶרְתֶּם לָכֶם אֶת יְהוָה לַעֲבֹד אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ עַדִּים:

(כג) וַעֲתָה הִסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֹּכֶר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וְהִטּוּ אֶת לְבַבְכֶם אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

בראשית פרק לה

(ב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֹּכֶר אֲשֶׁר בְּתִכְבְּכֶם וְהִטְהִירוּ וְהִחְלִיפוּ שְׁמֹלֶתֵיכֶם:

- (כד) וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נַעֲבֹד וּבִקְוֹלֵנוּ נִשְׁמָע:
- (כה) וַיִּכְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט בְּשִׁבְכֶם:
- (כו) וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיִּקְיֶמֶה שָׁם תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ יְהוָה:

(ד) וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֹּכֶר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת הַנִּזְמִים אֲשֶׁר בְּאֲזְנוֹתָם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עִם שִׁבְכֶם:

(כז) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם הִנֵּה הָאֵבֶן הַזֶּאת תִּהְיֶה בָּנוּ לְעֵדָה כִּי הִיא שִׁמְעָה אֶת כָּל אֲמַרֵי יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עִמָּנוּ וְהִיְתָה בְּכֶם לְעֵדָה פֶּן תִּכְחֲשׁוּן בְּאֱלֹהֵיכֶם:

(יד) וַיִּצֹב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֹתוֹ מַצֵּבַת אֶבֶן וַיִּסֹּד עָלֶיהָ נִסָּד וַיִּצַּק עָלֶיהָ שֵׁמֶן:

בראשית פרק כח

(יח) וַיִּשָּׁם יַעֲקֹב בְּבֹקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֵבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאשֵׁתוֹ





וַיֵּשֶׁם אֶתֶּה מַצֵּבָה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ:

בראשית פרק לא

(מה) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֶה מַצֵּבָה:

(גב) עַד הַגֹּל הַזֶּה וְעַדָּהּ הַמַּצֵּבָה אִם אֲנִי לֹא אֶעֱבֹר אֶלְיָךְ אֶת הַגֹּל הַזֶּה וְאִם אֶתֶּה לֹא תֵּעָבֶר אֵלַי אֶת הַגֹּל הַזֶּה וְאֶת הַמַּצֵּבָה הַזֹּאת לְרַעָה:

.... (לב) וְאֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הָעֵלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְּשָׂכֶם בְּחִלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר קָנָה יַעֲקֹב מֵאֵת בְּנֵי חָמוֹר אָבִי שָׂכֶם בְּמֵאָה קִשְׁיֹטָה וַיְהִיו לְבְנֵי יוֹסֵף לְנַחֲלָה:

רד"ק על יהושע פרק כד פסוק א

ויתיצבו לפני האלהים - נראה שהביאו ארון האלהים שם כדי לכרות הברית לפני הארון כמו שאמר ויכתוב יהושע בספר תורת אלהים נראה כי שם היה הארון שבו ספר התורה ואספם יהושע שכם ולא שילה שהיה הארון שם אולי על פי הדבור עשה זה שיכרתו הברית בשכם כי בו נתעכב אברהם אבינו תחלה כשנכנס לארץ כמו שכתוב ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם ועוד כי שם נעשה נס גדול ליעקב אבינו ושיזכרו אותו וידבקו בה' לבדו ועוד כי תחלת הנחלה אשר היה ליעקב בארץ ישראל בשכם היה שקנה חלקת השדה מיד בני חמור אבי שכם ושם אמר להם יהושע הסירו אלהי הנכר אשר בקרבכם כמו שאמר יעקב לבניו בשכם הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם:

רמב"ן על בראשית פרק יב פסוק ו

(ו) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו: ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים - ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות כמאמר ירמיהו שצוה לברוך והיה ככלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו' (ירמיה נא סג סד) וכן ענין אלישע בהניחו זרועו על הקשת (מ"ב יג טז יז), ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם ונאמר שם (פסוק יט) ויקצוף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם: ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו, והבן זה - ואני מתחיל לפרש הענינים בפרט בפסוקים בעזרת השם:

ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם - היא עיר שכם, כן זה שם המקום ההוא ושכם בן חמור על שם עירו נקרא וכתב רש"י נכנס לתוכה עד מקום שכם להתפלל על בני יעקב כשיבואו מן השדה עצבים ונכון הוא ואני מוסיף כי החזיק אברהם במקום ההוא תחלה, וקודם שנתן לו את הארץ, נרמז לו מזה כי בניו יכבשו המקום ההוא תחלה קודם היותם זוכים בו, וקודם היות עון יושב הארץ שלם להגלותם משם ולכן אמר והכנעני אז בארץ וכאשר נתן לו הקב"ה הארץ במאמר, אז נסע משם ונטע אהל בין בית אל ובין העי, כי הוא המקום אשר כבש יהושע בתחלה:





(יב) ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריו אתן את הארץ:

ספורנו בראשית לה פסוק יב

ולזרעך אחריו אתן את הארץ: לקץ הימין אתן לזרעך כל כדור הארץ לא ארץ ישראל בלבד כאמרו ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה וכאמרו וקרקר כל בני שת.

מועד לכל חי - סימן י

(סא) כל האוכל בתשעה באב כאילו אוכל גיד הנשה, זוהר הקדוש פרשת וישלח, ובספר מנחה בלולה רמז בזה הפסוק ארבעה צומות, ג' תשרי, י' טבת, גיד גימטריא י"ז בתמוז, את לרבות תשעה באב, ואותיות הנשה השנה, ועוד את גיד הנשה גימטריא תשעה באב, והש"ך כתב דשס"ה גידים נגד שס"ה ימים בשנה, דשולט אחד בכל יום, ובתשעה באב שולט גיד הנשה, דלכך נחרב הבית בראשונה ובשניה בתשעה באב נגד שני גידין ימין ושמאל, דהוא מצד סטרא מסאבותא ואנו מתענין להתיש כחו, והמתענג נותן לו כח, יעוין שם, ובקמח סולת דך קכה ע"ד, ויותר פשוט נראה א"ת גיד ראשי תיבות תשעה אב, דשולט גיד הנשה:

מסכת חולין דף צא/א

מאי אמר רבא אמר קרא הירך המיומנת שבירך ורבנן ההוא דפשיט איסוריה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ורבי יהושע בן לוי אמר אמר קרא בהאבוקו עמו כאדם שחובק את חברו וידו מגעת לכף ימינו של חברו רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד כוכבים נדמה לו דאמר מר ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו ורבנן האי בהאבוקו עמו מאי דרשי ביה מבעי ליה לכאידך דר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע ב"ל מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבוקו עמו וכתוב התם וענן אבק רגליו ואמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר נשתה גבורתם היו לנשים אמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב דבר שלח ביעקב ונפל בישראל דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו בכל ישראל ואמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב וטבוח טבח והכן פרע להן בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל ויאבק איש עמו עד עלות השחר אמר רבי יצחק מכאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה רבי אבא בר כהנא אמר מהכא

"Sometimes it seems that Hopper (1882-1967) could have eternized almost any undistinguished moment of introspection or inaction in anyone's life. That's why his paintings can make us wonder about the opportunities for consciousness and revelation we have been blind to in ourselves".

—Roberta Smith, The New York Times, 6 June 2013

